

FİZİK BİRİNCİ AŞAMA SINAVI-2014

1-Döner Çubuk

L uzunluğunda M kütleli türdeş(homojen) ve katı(esnek olmayan) bir çubuk dairesel bir döngü yapan sürtünmesiz bir yolda v hızı ile ilerliyor. Yolun yaptığı dairesel döngünün yarıçapı da L'ye eşitse çubuğun düşmeden bu döngüden geçebilmesi için gerekli en düşük ilk hız v nedir? (Çubuğun kütle merkezine göre eylemsizlik momenti $I = \frac{ML^2}{12}$ dir, şekilde çubuğun döngüdeki bir durumu noktalı olarak çizilmiştir, yerçekimi ivmesi g dir)

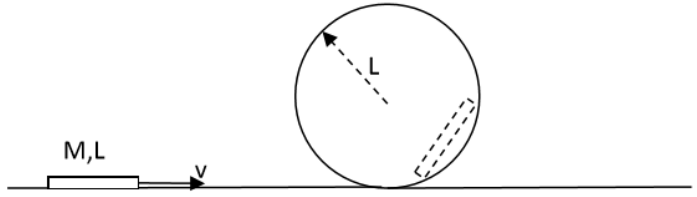
a) $\sqrt{2 + \frac{3\sqrt{3}}{2}} \sqrt{Lg}$

b) $\sqrt{2 + \frac{\sqrt{3}}{4}} \sqrt{Lg}$

c) $\sqrt{4 + \frac{3\sqrt{3}}{2}} \sqrt{Lg}$

d) $\sqrt{2 + \frac{14\sqrt{3}}{9}} \sqrt{Lg}$

e) Hiç bir hızla geçemez.

Çözüm:

Tepe noktasında $N_F = N_B = 0$ olacaktır. En tepedeyken çubuğun merkezinin orijinden yüksekliği l olsun;

$$l = \frac{R\sqrt{3}}{2} \quad mg = \frac{mv^2}{l} \Rightarrow v = \sqrt{gl} \quad \text{ve} \quad \omega = \frac{v}{l} = \sqrt{\frac{g}{l}}$$

Tepe noktasındaki enerji

$$\begin{aligned} E_1 &= mg(R + l) + \frac{1}{2}mv^2 + \frac{1}{2}\frac{mR^2}{12}\omega^2 \\ &= mgR\left(1 + \frac{\sqrt{3}}{2}\right) + \frac{1}{2}mg\frac{R\sqrt{3}}{2} + \frac{1}{2}\frac{mR^2}{12}g\frac{2}{R\sqrt{3}} \\ &= mgR\left[1 + \frac{\sqrt{3}}{2} + \frac{\sqrt{3}}{4} + \frac{\sqrt{3}}{36}\right] \\ &= mgR\left(1 + \frac{14\sqrt{3}}{18}\right) \end{aligned}$$

En alt noktadaki enerji,

$$E_2 = \frac{1}{2}mv_i^2$$

$$E_1 = E_2$$

$$\Rightarrow v^2 = 2gL \left[1 + \frac{14\sqrt{3}}{18} \right] = \sqrt{gL} \sqrt{2 + \frac{14}{9}\sqrt{3}}$$

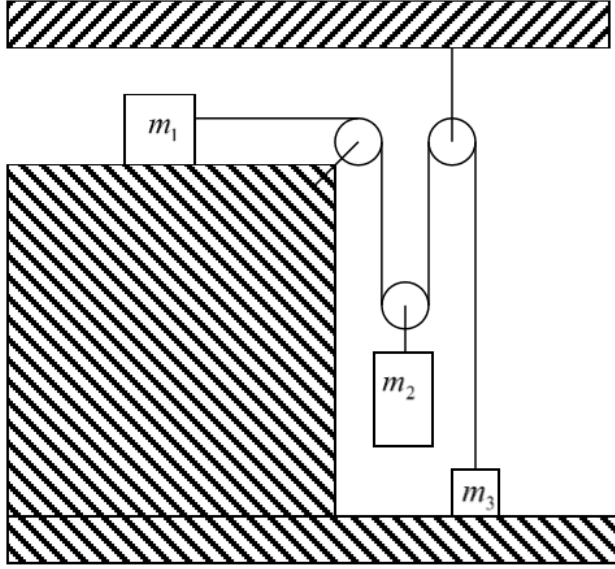
Cevap D

2-Makara sistemi

Şekilde görülen makara sistemi durağan durumdan bırakılıyor. Sistemde hiç bir noktada sürtünme olmadığına, ipler ve makaralar kütsüz olduğuna ve ilk anda 3. kütle yerle temas halinde olduğuna

göre ipteki gerilmeyi hesaplayınız.

(Yerçekimi ivmesi $g=9.8 \text{ m/s}^2$, $m_1=2.2 \text{ kg}$, $m_2=1 \text{ kg}$, $m_3= 0.5 \text{ kg}$)

- a) 0
- b) 4,9 N
- c) 4,4 N
- d) 5,4 N
- e) 2,7 N

Çözüm:

m_1 kütsesinin hareket etmediği durumda,

$$\frac{m_2 g}{2} = \frac{9.8}{2} = 4.9 N$$

olur.

Bu durumda m_3 kütsesi hareket edemez.

$$T = m_1 a_1$$

$$m_2 g - 2T = m_2 a_2 \quad \text{ve} \quad a_1 = 2a_2$$

$$T = 2m_1 a_2$$

$$m_2 g - 2T = m_2 a_2$$

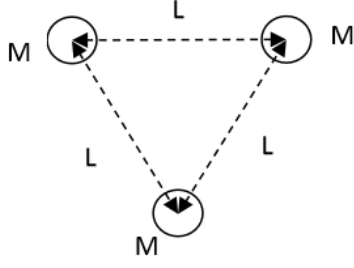
Denklemler birlikte çözülürse,

$$T - 4.4 \cdot 9.8 + 8.8T = 0$$

$$\Rightarrow T = 4.4 N$$

Cevap C

3-Üçlü yıldız sistemi

Her biri M kütlesine sahip üç yıldız ortak kütle merkezleri etrafında dönmektedir. Her yıldızın merkezi ile diğer ikisinin merkezleri arasındaki mesafeler L dir. Bu yıldız sisteminin dönüş periyodu aşağıdaki ifadelerden hangisi ile verilir? (İkiden fazla yıldızın oluşturduğu böyle sistemlere Kempler rozeti adı verilir.)

a) $4\pi\sqrt{\frac{L^3}{GM}}$

b) $\frac{2\pi}{9}\sqrt{\frac{L^3}{GM}}$

c) $\frac{2\pi}{3^{\frac{4}{3}}}\sqrt{\frac{L^3}{GM}}$

d) $2\pi\sqrt{\frac{L^3}{GM}}$

e) $\frac{2\pi}{\sqrt{3}}\sqrt{\frac{L^3}{GM}}$

Çözüm:

İki yıldız arasındaki çekim kuvveti,

$$F = G \frac{M^2}{L^2}$$

Yıldızın, sistemin kütle merkezine uzaklığı R olsun.

$$R \cos 30 = \frac{L}{2} \Rightarrow R = \frac{L\sqrt{3}}{2}$$

Sistemin açısal hızı ω olsun,

$$a = M\omega^2 R$$

$$2F \cos \theta = 2F \cos 30 = M\omega^2 R$$

$$\sqrt{3}G \frac{M^2}{L^2} = M\omega^2 \frac{L\sqrt{3}}{2}$$

$$\omega = \sqrt{3} \sqrt{\frac{GM}{L^3}}$$

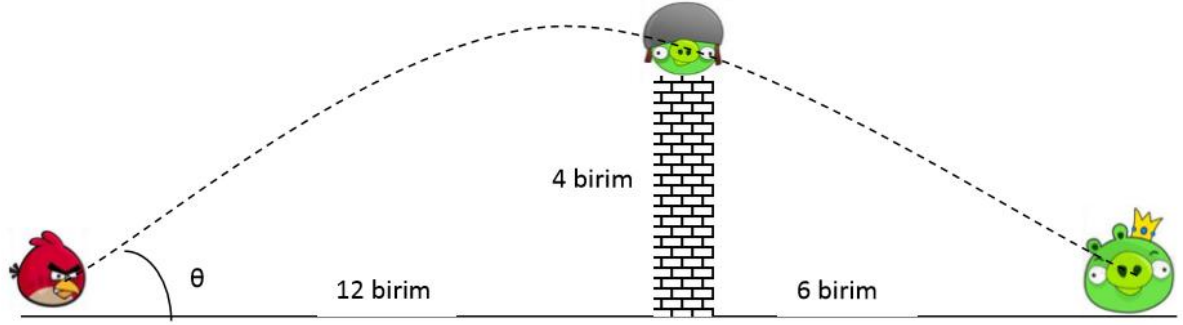
$$T = \frac{2\pi}{\omega} = \frac{2\pi}{\sqrt{3}} \sqrt{\frac{L^3}{GM}}$$

Cevap E

4- Kuş bakışı

Popüler bir bilgisayar oyunu eğik atış simülasyonu üzerine kurulmuştur. Simülasyonda etkin yerçekimi ivmesi $g = 4 \text{ birim/s}^2$ dir, ve bütün hareket sürtünmesizdir. Atılan nesneyle (kuş), 12 birim uzakta ve 4 birim yüksekteki ilk hedefi (kasklı domuz) ve de toplam 18 birim uzakta yerdeki (taçlı domuz) hedefi vurmak istiyorsak kuşu hangi açıyla atmalıyız? (Kuş ilk hedefi vurup içinden geçerken hız kaybı yaşamamaktadır, atış hızı verilmemiştir bulunması beklenmektedir).

- a) $\tan^{-1}\left(\frac{2}{9}\right)$ b) $\frac{\pi}{6}$ c) $\frac{\pi}{4}$ d) $\frac{\pi}{3}$ e) Bu atış imkânsızdır.

Çözüm:

Hareket denklemlerini yazalım,

$$v_y = v \sin \theta \quad y = v_y t - \frac{1}{2} g t^2$$

$$v_x = v \cos \theta \quad x = v_x t$$

Uçuş süresi $t_n = \frac{2v_y}{g}$ ve menzil $R = \frac{2v_x v_y}{g}$

$$\Rightarrow v_x v_y = 36 \quad (1)$$

Duvara varma süresine t_d dersek,

$$L = v_x t_d \Rightarrow t_d = \frac{L}{v_x}$$

$$h = v_y \frac{L}{v_x} - \frac{1}{2} g \frac{L^2}{v_x^2}$$

$$4 = 12 \frac{v_y}{v_x} - \frac{1}{2} 4 \frac{12^2}{v_x^2} \quad (2)$$

1 ve 2 numaralı denklemleri birlikte çözersek;

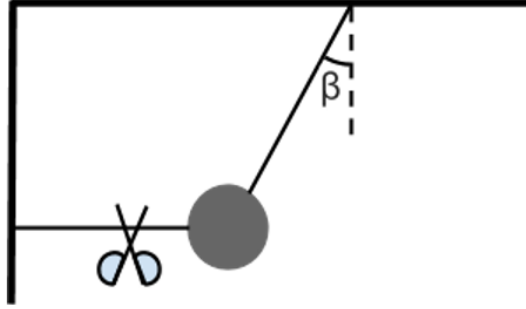
$$\Rightarrow v_x = 6 \text{ br/s} \quad v_y = 6 \text{ br/s}$$

$$\tan \theta = \frac{v_x}{v_y} = 1 \Rightarrow \theta = \frac{\pi}{4}$$

Cevap C

5- Bağlı sarkaç

Kütlesi ihmal edilebilir bir ip ile tavana asılı bir top, şekildeki gibi yan duvara tutturulmuş ve yatay doğrultuda gerilmiş benzer bir ip ile sabitlenmiştir. Bu konumda tepe ipinin düşey doğrultu ile yaptığı açı β 'dir. Yatay ip kesildikten sonra sarkaç hareketi başlar. Tepe ipi üzerindeki salınım sırasında oluşacak maksimum gerilimin ilk durumda (yatay ip kesilmeden önce) aynı ip üzerindeki gerilime oranı nedir?

- a) $\cos(\beta)$
- b) $2\sin(\beta)$
- c) $\cos^2(\beta)$
- d) $3\cos(\beta) - 2\cos^2(\beta)$
- e) $2[\cos(\beta) - \cos^2(\beta)]$

Çözüm:

İlk denge durumundaki kuvvet eşitliği;

$$Mg = T_2 \cos \beta$$

Maksimum hız en alt noktada oluşur,

$$MgL(1 - \cos \beta) = \frac{1}{2}Mv^2$$

$$v^2 = 2gL(1 - \cos \beta)$$

Bu noktadaki merkezci ivme,

$$a = \frac{v^2}{L} = 2g(1 - \cos \beta)$$

Hareket denklemlerini yazarsak,

$$T - Mg = Ma$$

$$T - Mg = 2Mg(1 - \cos \beta)$$

$$T = Mg(3 - 2 \cos \beta)$$

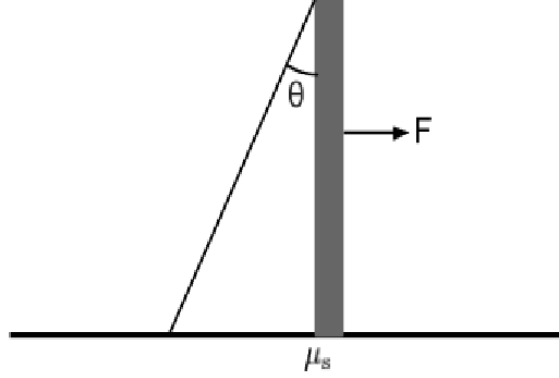
$$T = T_2 \cos \beta (3 - 2 \cos \beta)$$

$$\Rightarrow \frac{T}{T_2} = 3 \cos \beta - 2 \cos^2 \beta$$

Cevap D

6- Direği devirmek

Bir direk, şekilde gösterildiği gibi, statik sürtünme katsayısı μ_s olan bir yüzey üzerinde dik olarak durmaktadır. Tepe noktası, direğe göre θ açısıyla gerilmiş bir ip ile yüzeye bağlanmıştır. Direk, tek bir noktasından uygulanan şekildeki gibi yatay bir kuvvet ile kaydırılarak devrilebiliyor. Kuvvet noktasının düzlemden uzaklığının direk boyuna oranı en fazla ne kadar olabilir?

- a) $\cos(\theta) / (1 + \mu_s)$
- b) $\cos(\theta) / (\cos(\theta) + 2\mu_s)$
- c) $\tan(\theta) / (\tan(\theta) + \mu_s)$
- d) $\cos(\theta)$
- e) 1

Çözüm:

Yere göre moment alırsak,

$$Fh = T \sin \theta L$$

Yatay ve düşey denge şartları:

$$T \sin \theta + F_s = F$$

$$T \cos \theta + Mg = N$$

$$\Rightarrow T = \frac{Fh}{L \sin \theta}$$

$$F_s = F - T \cos \theta \Rightarrow F_s = F \left(1 - \frac{h}{L}\right)$$

$$N = Mg + \frac{Fh}{L \sin \theta} \cos \theta = Mg + \frac{Fh}{L} \cot \theta$$

Sürtünme kuvvetinin maksimum değeri $\mu_s N$ olacaktır.

$$F_s \leq \mu_s N$$

$$F \left(1 - \frac{h}{L}\right) \leq \mu_s Mg + \mu_s F \frac{h}{L} \cot \theta$$

$$F \left(1 - \frac{h}{L} (1 + \mu_s \cot \theta)\right) \leq \mu_s Mg$$

F kuvvetinin katsayısı negatif olursa direk devrilemez.

$$\Rightarrow \frac{h}{L} = \frac{1}{1 + \mu_s \cot \theta} = \frac{\tan \theta}{\mu_s + \tan \theta}$$

Cevap C

7- Fırlatma rampası

Bir masa üzerinde M kütleli bir blok ve yine M kütleli, R yarıçaplı çeyrek daire şeklinde bir fırlatma rampası vardır. Blok ve rampa masa üzerinde sürtünmesizce kayabilmektedir. Yerçekimi ivmesi g olarak verilmiştir. İlk anda blok rampaya doğru $v = 4\sqrt{gR}$ hızı ile atılıyor. Blok hareketi boyunca en fazla hangi yüksekliğe ulaşır?

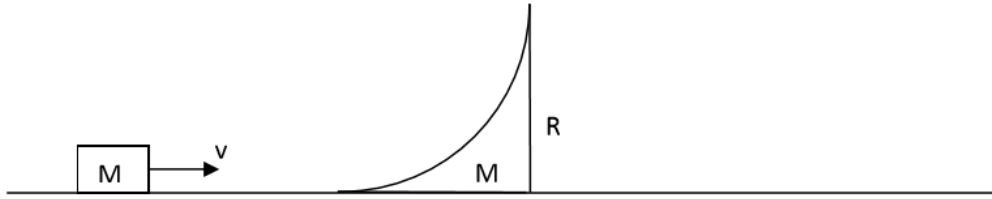
a) R/4

b) R

c) 2R

d) 4R

e) 8R

Çözüm:

Momentum ve enerji korunumu:

$$Mv = Mv_x + Mv_x$$

$$\frac{1}{2}Mv^2 = MgR + \frac{1}{2}Mv_y^2 + \frac{1}{2}Mv_x^2 + \frac{1}{2}Mv_x^2$$

$$v_y = \sqrt{6gR}$$

Çıkabileceği maksimum yükseklik,

$$Mgh = \frac{1}{2}Mv_y^2 \Rightarrow h = 3R$$

Bu durumda toplam yükseklik

$$R + h = 4R$$

olur.

Cevap D

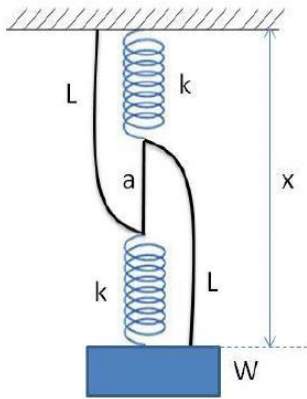

8- İpler ve yaylar

Şekilde 3 ip, 2 yay ve bir kütleden oluşan mekanik bir sistem gösterilmektedir. Kütlenin ağırlığı $W=0.5$ N, yayların yay sabiti $k=1$ N/m, yayları birbirine bağlayan kısa ipin uzunluğu $a=3/8$ m ve diğer ipler $L=1$ m uzunluğundadır. Bu sistem şekildeki gibi bağlandığında kütlenin sabit yüzeyden olan uzaklığı $x=11/8$ m dir. Yayları birbirine bağlayan ip kesildikten sonra sistem dengeye geldiğinde, kütlenin yüzeyden olan uzaklığı ne olur? (İplerin esnemediğini ve yayların ilk uzunluğunun sıfır olduğunu kabul ediniz.)

- a) kütle olduğu yerde kalır, $x=11/8$ m
- b) kütle aşağı iner, $x=17/8$ m
- c) kütle yukarı çıkar, $x=10/8$ m
- d) kütle aşağı iner, $x= 12/8$ m
- e) kütle yukarı çıkarak yüzeye çarpar, $x=0$ m

Çözüm:

$$2\Delta + a = \frac{11}{8}$$

$$2\Delta = 1 \Rightarrow \Delta = \frac{1}{2}$$

$$k\Delta = 0.5N$$

$$2T = 0.5 \Rightarrow T = 0.25N$$

$$\frac{T}{k} = \Delta' = 0.25m \quad L = 1m$$

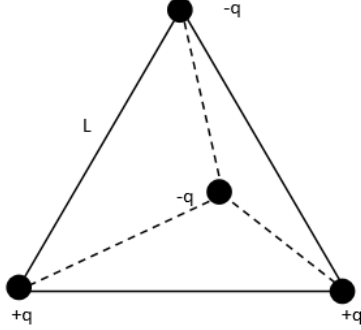
$$x' = L + \Delta' = 1.25 = \frac{10}{8}m$$

$$x' < x \Rightarrow \text{kütle yukarı çıkar.}$$

Cevap C

9- Düzgün dörtyüklü

İki tane $+q$ yükü ve iki tane $-q$ yükü her birinin diğerlerine olan uzaklığı L olacak şekilde bir düzgün dörtyüzlünün köşelerine konulmuştur. Bu dört yüke de eşit uzaklıkta olan noktada (düzgün dörtyüzlünün cisim merkezinde) elektrik alan şiddeti nedir?

- a) $\frac{8\sqrt{3}}{9} \frac{q}{\pi\epsilon_0 L^2}$
- b) $\frac{\sqrt{3}}{16} \frac{q}{\pi\epsilon_0 L^2}$
- c) $\frac{3}{20} \frac{q}{\pi\epsilon_0 L^2}$
- d) $\frac{\sqrt{6}}{9} \frac{q}{\pi\epsilon_0 L^2}$
- e) 0

Çözüm:

Dörtyüzlünün yüksekliği $h = \sqrt{\frac{2}{3}}L$

Tepe noktası ile merkezi arasındaki mesafe

$$2R \cos \theta = L \cos \theta = \frac{h}{L} = \sqrt{\frac{2}{3}} \Rightarrow R = L \sqrt{\frac{3}{8}}$$

Eğer tüm yükler pozitif olsaydı, elektrik alan sıfır olurdu.

$$E_1 = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q}{R^2}$$

İki pozitif yük toplam,

$$E_f = 2E_1 \sin \theta = \frac{2}{\sqrt{3}} \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q}{R^2}$$

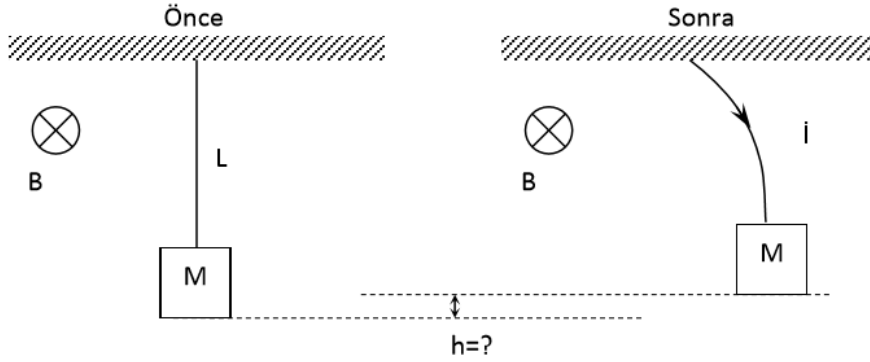
Toplam alan,

$$\begin{aligned} E - 2E_+ &= \frac{4}{\sqrt{3}} \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q}{R^2} \\ &= \frac{8\sqrt{3}}{9} \frac{q}{\pi\epsilon_0 L^2} \end{aligned}$$

Cevap A

10- Hareketli avize

M kütleli bir avize **L** uzunluğunda, iletken, bükülebilir ancak esnemeyen ve kütesiz bir tel ile tavana asılmıştır. Tavana paralel ve homojen bir **B** manyetik alanı uygulanmaktadır, yerçekimi ivmesi **g** dir. Eğer tavandan avizeye doğru bir **i** akımı telden akmaya başlarsa, avize ilk pozisyonuna göre ne kadar yükselir?

- a) $\frac{L^2 i B}{Mg}$ b) $L \cos\left(\frac{LiB}{Mg}\right)$ c) $\sqrt{L^2 - \left(\frac{Mg}{iB}\right)^2}$ d) L, avize tavana çarpar   e) $L - \frac{Mg}{iB} \sin\left(\frac{LiB}{Mg}\right)$

Çözüm:

Telin yarıçapı **R** ise 2θ açının gördüğü toplam $2R\theta$ kısmı için,

$$F_m = iBl = iB2R\theta$$

Denge şartı,

$$2T \sin \theta = iB2R \sin \theta \quad \sin \theta \approx \theta$$

$$2Mg\theta = iBLR\theta$$

$$\Rightarrow B = \frac{Mg}{iB}$$

$$R\alpha = L$$

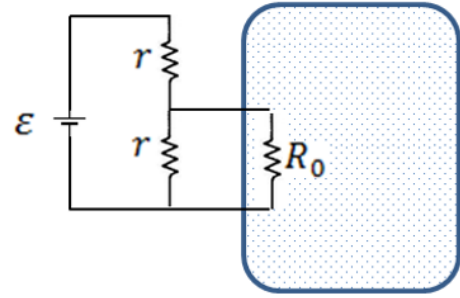
$$\alpha = \frac{iBL}{Mg} \Rightarrow L - h = R \sin \alpha$$

$$h = L - \frac{Mg}{iB} \sin\left(\frac{LiB}{Mg}\right)$$

Cevap E

11- Elektrikli ısıtıcı

Şekildeki gibi, bir direnç üzerinden akım geçirerek kapalı bir hazne içerisindeki gazı ısıtmak istiyoruz. Isıtıcımızın hazneye mümkün olduğu kadar sabit oranda ısı vermesini istiyoruz. Rezistör direnci $R = R_0$, ısıtıcı çalışırken, $\Delta R \ll R_0$ miktarında değişebileceğini göz önünde bulundurarak, ısıtıcının sürekli sabit güçte ısı üretmesini sağlamak için, iki adet r direnci kullanarak aşağıdaki devreyi tasarlıyoruz. Isıtıcı direnci hafifçe değişse dahi iletilen gücün değişmemesini sağlayacak r direnç değerini bulunuz.

- a) $R_0/2$
- b) $R_0\sqrt{2}/2$
- c) R_0
- d) $\sqrt{2}R_0$
- e) $2R_0$

Çözüm:

$$R_e = r + \frac{1}{1/r + 1/R_0}$$

$$= \frac{2rR_0 + r^2}{r + R_0}$$

$$i_0 R_0 = (i - i_0)r$$

$$i_0 = \frac{r}{r + R_0} i = \frac{r}{r + R_0} \frac{\varepsilon}{R_e}$$

$$= \frac{r}{r + R_0} \frac{r + R_0}{2R_0 r + r^2} \varepsilon$$

$$= \frac{\varepsilon}{2R_0 + r}$$

Güç,

$$P = i_0^2 R_0 = \varepsilon^2 \frac{R_0}{(2R_0 + r)^2}$$

R , ΔR kadar değişsin,

$$R_0 \rightarrow R_0 + \Delta R$$

$$\left(1 + \frac{\Delta R}{R}\right)^x \cong 1 + \frac{\Delta R}{R} x$$

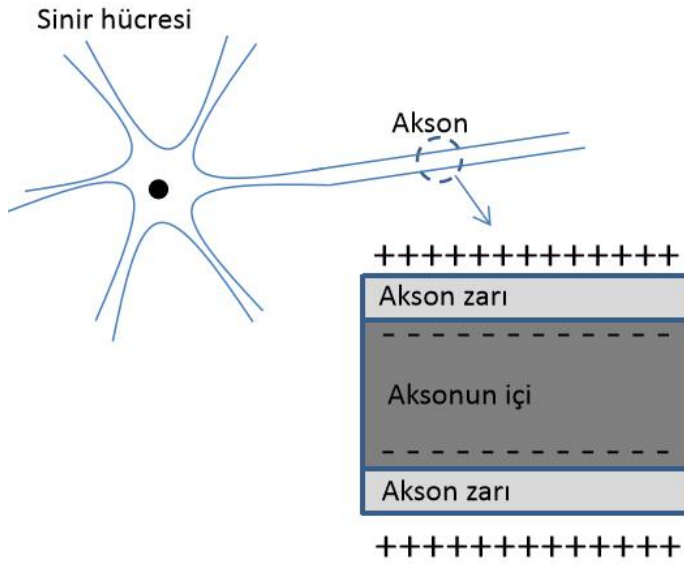
$$\begin{aligned}
\Rightarrow P &= \varepsilon^2 \frac{R_0 + BR}{(2R_0 + r + 2BR)^2} \cong \varepsilon^2 \frac{R_0 \left(1 + \frac{\Delta R}{R_0}\right)}{(2R_0 + r)^2 \left[1 + 2 \frac{\Delta R}{2R_0 + r}\right]^2} \\
&\cong \frac{\varepsilon^2 R_0}{(2R_0 + 1)^2} \left(1 + \frac{\Delta R}{R_0}\right) \left(1 - \frac{4\Delta R}{2R_0 + r}\right) \\
&= P_0 \left(1 + \left(1 - \frac{4}{2 + r/R_0}\right) \frac{\Delta R}{R_0}\right) \\
&\Rightarrow r = 2R_0 \text{ için } P = P_0
\end{aligned}$$

Cevap E

12- Sinir hücresi

Bir sinir hücresinin zarı yaklaşık 7.5 nm kalınlığında olup, yüklü iyonların kontrollü bir şekilde içeri ve dışarı yönde geçişine izin vermektedir. Aksonlar sinir hücreleri arasında elektriksel sinyallerin iletildiği uzantılardır. Artı ve eksi yükler akson zarından geçerek farklı yüklerin aksonun içinde ve dışında eşit yük yoğunluklarında olacak şekilde bir denge oluşur. İnce akson zarı paralel levha kapasitörü gibi modellenebilir. Akson zarındaki organik malzemeler zarın dielektrik sabinin 10 olmasını sağlar. Eğer aksonun içi ve dışı arasındaki voltaj farkı 75 mV ise, akson zarı üzerindeki elektrik alanı yaklaşık hangi mertebededir?

- a) 1 N/C   b) 10 N/C   c) 100 N/C   c) 10 000 N/C   e) 1 000 000 N/C

Çözüm:

Elektrik alan,

$$E = \frac{V}{d} = \frac{75 \times 10^{-3}}{7.5 \times 10^{-9}} = 10^7 N/C$$

$$E' = \frac{E}{\epsilon} = 10^6 N/C$$

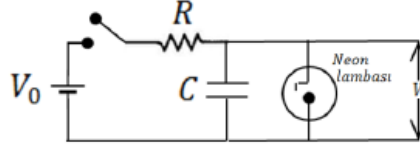
Akson zarının yükler arası mesafenin ne kadarını kapladığı bilinmediği için,

$$10^6 \leq E \leq 10^7$$

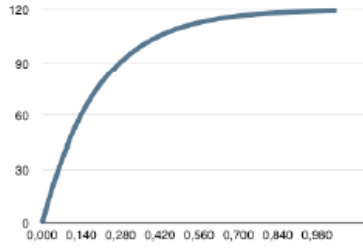
Cevap E

13- Neon ışıkları

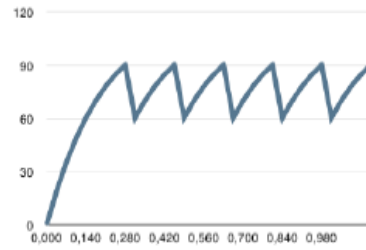
Şekilde gösterilen devrede Neon lambası uçlarındaki voltaj 90V oluncaya kadar üzerinden hiç akım geçirmezken, bu değerin üstünde direnci tamamen sıfırlanmaktadır. Voltaj 60V altına düştüğünde ise direnci çok büyük olup, hemen hemen üzerinden hiç akım geçirmemektedir. Devredeki S anahtarı $t_0=0$ anında kapatıldıktan sonra, devre çıkışından alınacak çıktı sinyalini $V(t)$ en iyi gösteren grafik aşağıdakilerden hangisidir? ($V_0 = 120V, R = 50k\Omega, C = 4\mu F$) değerlerini kullanabilirsiniz.

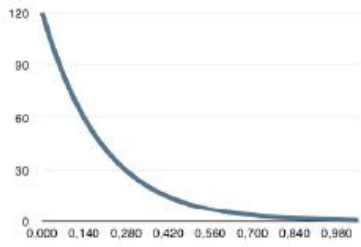
a)

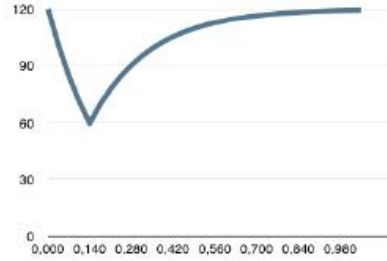
b)

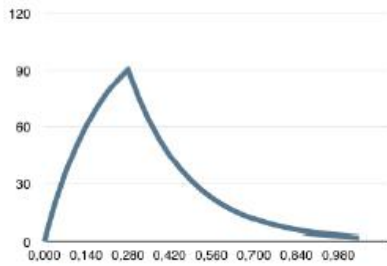
c)

d)

e)

Çözüm:

Voltaj 60 V ile 90 V arasında değişmektedir. Bu yüzden grafik B şıkkındaki gibi olacaktır.

Cevap B

14- Hareketli kapasitör

Levhalarının alanı A ve levhalar arasındaki mesafe d olan bir paralel plaka kapasitörü V_0 potansiyelli bir batarya kullanılarak tamamen şarj ediliyor. Şarj edilmiş bu kapasitör bataryaya bağlı iken, levhaları arasındaki mesafeyi $3d$ 'ye çıkarıyoruz. Yapılan mekanik iş ne kadardır?

- a) $-\frac{2}{3} \frac{\epsilon_0 A}{d} V_0^2$
- b) $-\frac{1}{3} \frac{\epsilon_0 A}{d} V_0^2$
- c) 0
- d) $\frac{1}{3} \frac{\epsilon_0 A}{d} V_0^2$
- e) $\frac{2}{3} \frac{\epsilon_0 A}{d} V_0^2$

Çözüm:

$$E = \frac{V_0}{d} \quad Q = \epsilon_0 \frac{A}{d} V_0$$

Plakanın üzerindeki kuvvet,

$$F = \frac{QE}{2} = \frac{1}{2} \epsilon_0 \frac{A}{d^2} V_0^2$$

Yapılan iş:

$$\begin{aligned} w &= \int_a^{3d} \frac{1}{2} \epsilon_0 \frac{A V_0^2}{d^2} dd = \frac{1}{2} \epsilon_0 V_0^2 A \left(\frac{1}{d} - \frac{1}{3d} \right) \\ &= \frac{1}{3} \epsilon_0 \frac{A V_0^2}{d} \end{aligned}$$

Plakaları uzaklaştırmak için pozitif iş yapılır.

Cevap D

15- Dikkat radar var!

Trafik polisleri araçların hızını ölçmek için mikrodalga radar sistemleri kullanırlar. Bu sistemlerin çalışma prensibi Doppler etkisine dayanmaktadır. Trafik radarları sabit frekansta (f_0) mikrodalga yayarak hareket halindeki araçlardan yansıyan mikrodalgaların frekansını (f) ölçerler. Yansıyan mikrodalğanın frekansını kullanarak aracın hızını (v) belirlenir. Doppler prensibine göre, radardan v

hızıyla uzaklaşan bir araçtan yansıyan mikrodalğanın frekansı $f = f_0 \left(1 - \frac{v}{c}\right)$ şeklinde yazabiliriz.

Aracın hızını 1 km/saat doğrulukla ile ölçebilmek için frekans ölçümündeki hassasiyet ($\Delta f/f$) en az aşağıdakilerden hangisi olmalıdır? (Denklemdaki c ışığın hızıdır yaklaşık $3 \cdot 10^8 m/s$.)

a) 10^{-3}

b) 10^{-5}

c) 10^{-7}

d) 10^{-9}

e) 10^{-11}

Çözüm:

$$f + \Delta f = f_0 \left(1 - \frac{v}{c} - \frac{\Delta v}{c}\right)$$

$$\frac{\Delta f}{f_0} = -\frac{\Delta v}{c}$$

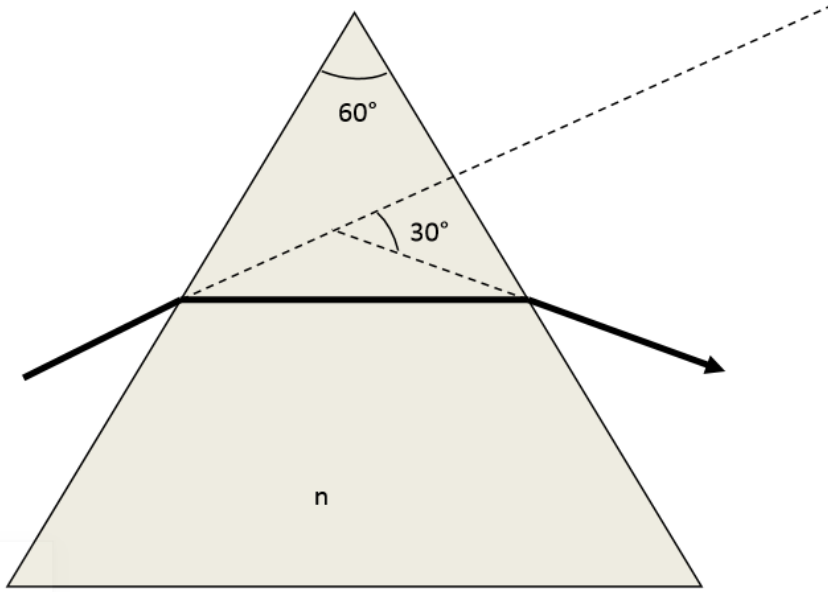
Hassasiyet

$$\frac{\Delta f}{f_0} \cong \frac{5}{18} \cdot \frac{1}{3 \times 10^8} \cong 10^{-9}$$

Cevap D

16- Üçgen prizma

Kırılma indisi 1 olan bir ortamdan kırılma indisi n olan üçgen prizmaya gönderilen ışık ışınının sapma açısı 30° olarak verilmektedir. Işının prizmayı şekilde gösterildiği gibi simetrik bir şekilde terk etmesi için n kaç olmalıdır?

a) $\sqrt{2}$

b) $\sqrt{3}$

c) $2\sqrt{2}$

d) $2\sqrt{3}$

e) $2/\sqrt{3}$

Çözüm:

Kesikli çizginin yatay ile yaptığı açı α ise;

$$2\alpha = 30^\circ \Rightarrow \alpha = 15^\circ$$

Snell yasası

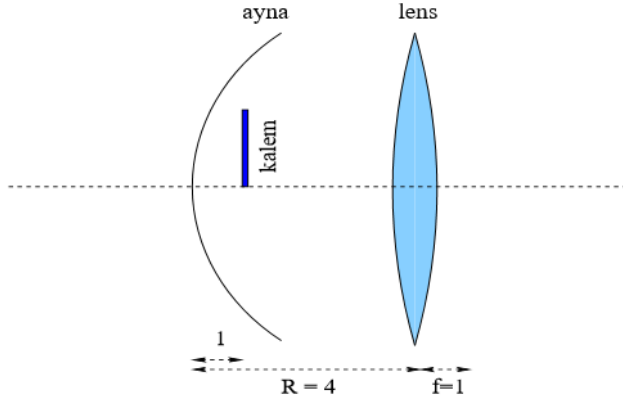
$$n \sin 30 = 1 \sin 45$$

$$n = \frac{1/\sqrt{2}}{1/2} = \sqrt{2}$$

Cevap A

17- Ayna ve lens

Şekilde verilen ince merceğin odak mesafesi 1 birim olup içbükey küresel aynadan 4 birim uzaklığa aynanın eğrilik merkezine gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Merceğin sağından bakıldığında aynanın 1 birim sağındaki kalemin iki görüntüsü vardır. Bunlardan birini kalem doğrudan mercekte oluştururken diğerini kalemin aynadan yansıyan görüntüsü oluşturmaktadır. Mercekte oluşan iki görüntünün boyları oranı kaçtır?

a) 3/2

b) 4/3

c) 5/4

d) 6/5

e) 7/6

Çözüm:

1. görüntü için:

$$\frac{1}{3} + \frac{1}{x} = 1 \Rightarrow x = \frac{3}{2} \Rightarrow h_1 = \frac{h}{2}$$

2. görüntü için:

$$f_a \cong \frac{R}{2} = 2$$

$$\frac{1}{1} + \frac{1}{x} = \frac{1}{2} \Rightarrow x = -2 \Rightarrow h_a = 2h$$

Aynanın 2 cm solunda oluşan görüntü mercekten 6 cm uzakta görünür:

$$\frac{1}{6} + \frac{1}{x} = \frac{1}{1} \Rightarrow x = 6/5 \Rightarrow h_2 = \frac{h_a}{5} = 2h/5$$

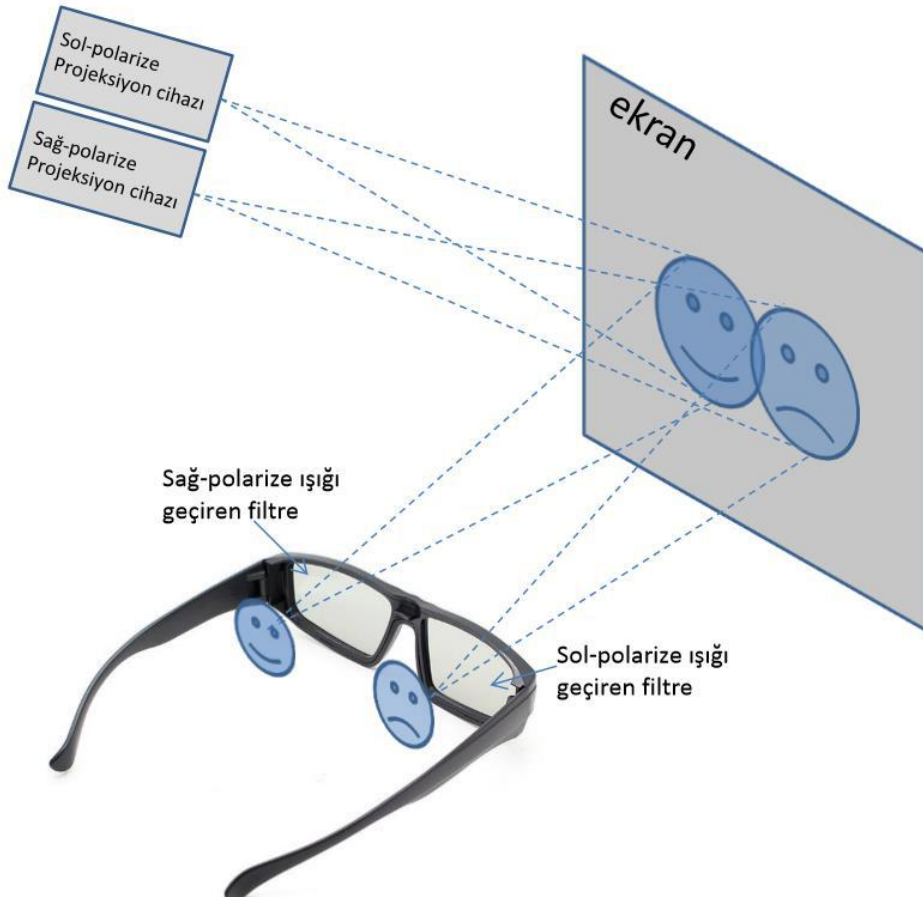
$$\Rightarrow \frac{h_1}{h_2} = \frac{h/2}{2h/5} = \frac{5}{4}$$

Cevap C

18- Stereoskopik görüntü

3-boyutlu sinemalarda kullanılan teknolojilerden bir tanesi, ışığın dairesel polarizasyonunu kullanarak, sağ ve sol gözümüzün farklı açılardan çekilmiş iki farklı resmi görmesini sağlar. Beynimiz bu resimleri birleştirerek 3-boyutlu bir görüntü oluşturur. Şekilde bu teknoloji özetlenmektedir. Dairesel polarizasyon sağ-dairesel ve sol-dairesel polarizasyon olmak üzere iki farklı şekilde polarize olabilir. Gözlükte bulunan polarize filtreler, bir gözün sağ-polarize ışığı diğer gözün sol polarize ışığı görmesini sağlar. Sinemada 3-boyutlu bir film izlerken ara verildi ve tuvalate gittiniz. Gözlüğünüzü takarak tuvaletteki aynada kendinize bakarken, bir gözünüzü kapatırsanız hangi gözünüzü görürsünüz?

- a) İki gözü de göremeyiz.
- b) Hem kapalı hem açık gözü görürüz.
- c) Sadece açık gözü görürüz.
- d) Sadece kapalı gözü görürüz.
- e) Başımızın açısına göre hangi gözü göreceğimiz değişir.

Çözüm:

Aynadan çıkan ışığın polarizasyonu sağ-sol olarak değişiyor. Bu yüzden sadece kapalı göz görünür.

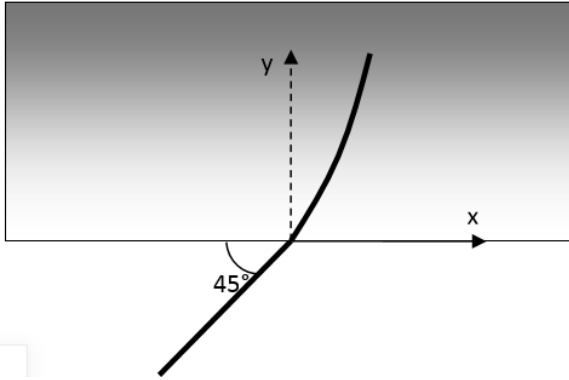
Cevap D

19- Optik yol

Bir malzemenin kırılma indisinin yüzeyden olan uzaklıkla değiştiği bilinmektedir. Bu malzemeye boşluktan normal ile 45 derece açı yapacak şekilde gönderilen ışık demeti

$$y(x) = \alpha x + \beta x^2$$

Şeklindeki gibi bir eğriyi takip ediyor. $\alpha = \sqrt{3}$ ve $\beta = 0.5 \text{ cm}^{-1}$ olduğuna göre maddenin tam yüzeyindeki ve 1 cm derinliğindeki kırılma indisleri nelerdir?

	Yüzeyde n	1cm derinlikte n
a)	$\sqrt{3}$	$\sqrt{3} - \sqrt{5}$
b)	$\sqrt{2}$	$\sqrt{5}$
c)	$\sqrt{5} - \sqrt{3}$	$\sqrt{3}$
d)	$\sqrt{2}$	$\sqrt{3}$
e)	$\sqrt{2}$	Verilenlerle bulunamaz

Çözüm:

Demetin y eksenini ile yaptığı açığı θ diyelim. Snell yasası,

$$n \sin \theta = 1 \sin 45 = \frac{1}{\sqrt{2}}$$
$$\frac{dy}{dx} = \alpha + \beta x \quad \frac{dy}{dx} = \cot \theta$$
$$\text{Yüzeyde } \frac{dy}{dx} = \alpha - 2\beta \cdot 0 \Rightarrow \alpha = \sqrt{3} = \cot \theta$$

1cm'li k derinlik için

$$y = 1 = \alpha x + \beta x^2$$
$$1 = \sqrt{3}x + \frac{1}{2}x^2$$
$$x^2 + 2\sqrt{3}x - 2 = 0$$

$$\Rightarrow x = -\sqrt{3} + \frac{1}{2}\sqrt{12+8} = \sqrt{5} - \sqrt{3}$$

$$\frac{d_9}{dx} = \sqrt{3} + 2\frac{1}{2}(\sqrt{5} - \sqrt{3}) \quad \cot \theta_1 = \sqrt{5} \quad \sin \theta_1 = \frac{1}{\sqrt{6}}$$

$$\Rightarrow n \frac{1}{\sqrt{6}} = \frac{1}{\sqrt{2}} \Rightarrow n = \sqrt{3}$$

Cevap C

20- Musluktan akan su

Bir musluktan aşağı doğru akan su jetinin kalınlığı gittikçe azalır. Musluğun ağzından v_0 hız ve d_0 çapı ile ayrılan su jetinin y mesafe aşağıdaki d çapını bulunuz.

a) $d = d_0 \left(\frac{v_0^2}{v_0^2 + 2gy} \right)^{1/4}$

b) $d = d_0 \left(\frac{v_0^2}{v_0^2 + 2gy} \right)^{1/2}$

c) $d = d_0 \left(\frac{v_0^2}{v_0^2 - 2gy} \right)^{-1/2}$

d) $d = d_0 \left(\frac{v_0^2}{v_0^2 + 2gy} \right)$

e) $d = d_0 \left(\frac{v_0^2}{v_0^2 + 2gy} \right)^2$

Çözüm:

Sıvı sıkıştırılmadığı için toplam akı sabit kalmalıdır.

$$\pi d_0^2 v_0 = \pi d^2 v$$

Sıvı düşerken enerji korunur.

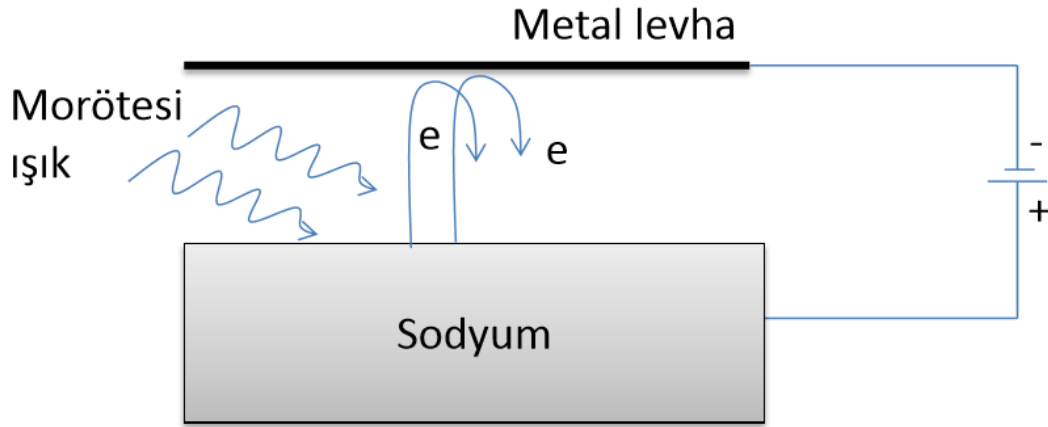
$$\begin{aligned} \frac{1}{2} m v_0^2 + mgy &= \frac{1}{2} m v^2 \\ v^2 &= v_0^2 + 2gy \\ \Rightarrow d &= d_0 \sqrt{\frac{v_0}{v}} = d_0 \sqrt{\frac{v_0}{\sqrt{v_0^2 + 2gy}}} \\ &= d_0 \left(\frac{v_0^2}{v_0^2 + 2gy} \right)^{1/4} \end{aligned}$$

Cevap A

21- Fotosel

Morötesi ışık, bir ışık gözesinde (fotosel) kullanılan sodyum metal yüzeyinden elektronların yüksek hızlarda kopması için gerekli enerjiyi sağlayabilir. Aşağıdaki şekil bu fiziksel olayı özetlemektedir. Sodyum yüzeyinden kopan elektronların maksimum hızını ölçmek için sodyum yüzeyinin üzerine bir metal levha yerleştirilir. Bu metal levhaya sodyum yüzeyinden kopan elektronları yavaşlatıp geri döndürmeye yetecek kadar eksi potansiyel uygulanır. Eğer, metal levhaya -3.5 V (sodyum yüzeyine göre) potansiyel uygulandığında en hızlı elektronlar duruyorsa, bu elektronların sodyum yüzeyinden koptuklarındaki yaklaşık hızları nedir? (Elektron yükünün kütlesine oranı $1,76 \cdot 10^{11} C/kg$)

- a) 10 m/s   b) 10^2 m/s   c) 10^3 m/s   d) 10^6 m/s   e) 10^9 m/s

Çözüm:

Enerji denkleminde,

$$\begin{aligned}\frac{1}{2}mv^2 &= e\Delta V \\ v &= \sqrt{2\frac{e}{m}\Delta V} \\ &= 10^6 \text{ m/s}\end{aligned}$$

Cevap D

22- Havadan sudan

Su altında basınç her 10 metrede bir atmosfer artar. 100 g kütlesi ve 200 ml iç hacimi olan bir bardak, ağzı aşağıya bakar biçimde bir göle batırılıyor. Su yüzeyinden 20 m derinlikte bardağın üzerine etki eden toplam kuvvetin yaklaşık büyüklüğü ve yönü nedir? Gölün sıcaklığını sabit, havayı ideal bir gaz, bardağın kalınlığının ve bardağa kıyasla içindeki havanın kütlesinin ihmal edilebilir olduğunu varsayınız. Suyun kütle yoğunluğunu 1 g/ml , yerçekimi ivmesini 10 m/s^2 olarak işlem yapınız.

- a) 0 N, denge durumu
- b) 0.33 N, yukarı yönde
- c) 0.33 N, aşağı yönde
- d) 0.66 N, yukarı yönde
- e) 1 N, yukarı yönde

Çözüm:

20 m derinlikte $P = 3 \text{ atm}$, havanın sıkışma miktar,

$$P_0 V_0 = PV \Rightarrow V = \frac{200}{3} \text{ ml}$$

Kaldırma kuvveti

$$\begin{aligned} F_k &= \rho V g = 1 \cdot \frac{200}{3} \cdot 10 = \frac{2}{3} \text{ kg m/s}^2 \\ F_G &= Mg = 1 \text{ N} \\ \Rightarrow F_{net} &= 0,33 \text{ N aşağı yönde} \end{aligned}$$

Cevap C

23- Asansör için hava yastığı

Bazı asansörlerde asansörün taşıyıcı iplerinin kopmasına karşı bir güvenlik önlemi olarak asansörün altında kalan boşluğu hava sızdırmaz hale getirebilen bir acil durum sistemi bulunur. Taban alanı A ve kütlesi M olan bir asansör boşluğun dibinden L kadar yüksekteyken ve asansör boşluğunun her tarafındaki hava basıncı P iken ip kopuyor ve hızla düşmeye başlıyor. Sistemin ip kopar kopmaz devreye girdiğini ve düşme sırasında asansör boşluğunun dışarıdan ısı alıp verecek zamanı olmadığını kabul edersek hangi yükseklikte asansörün ağırlığı hava basıncı tarafından dengelenir? (Yerçekimi ivmesi g , havanın sabit hacim ve sabit basınç ısı sığaları oranı γ olarak verilmiştir)

- a) $L \frac{PA}{Mg}$ b) $L \left(\frac{PA}{Mg} \right)^{1/\gamma}$ c) $L \left(\frac{PA}{PA+Mg} \right)^{1/\gamma}$ d) $L \left(\frac{Mg}{PA} \right)^\gamma$ e) L/γ

Çözüm:

Asansörün üst tarafındaki gaz basıncı P olsun alt tarafındaki basınç ise P' olsun:

$$P'A = Mg + PA \Rightarrow P' = \frac{Mg}{A} + P$$

Adyabatik süreçlerde;

$$PV^\gamma = \text{sabit}$$

Adyabatik olduğundan,

$$L_{s_0n} = \left(\frac{P}{P'} \right)^{1/\gamma} L = L \left(\frac{PA}{Mg + PA} \right)^{1/\gamma}$$

Cevap C

24- Ses dalgaları

Ses dalgalarının gazların içerisinde ilerleyebilmesi, ilerleyen basınç dalgasının periyodu ile gaz moleküllerinin çarpışma aralığının aynı mertebelerde olmasına bağlıdır. Bunun sonucu olarak, gaz içerisinde ilerleyen ses dalgasının frekansı en fazla gaz moleküllerin çarpışma periyodunun tersi kadar olacaktır. Gaz moleküllerini, kütlesi m ve yarıçapı r olan kürecikler varsayarak, basıncı P ve sıcaklığı T olan bir gazın içerisinde ilerleyebilecek en yüksek ses dalgası frekansı yaklaşık olarak aşağıdakilerden hangisi ile verilir?

a) $4Pr^2 \sqrt{\frac{3}{mkT}}$

b) $\frac{\pi}{r} \sqrt{\frac{2kT}{m}}$

c) $\frac{1}{Pr^2} \sqrt{8mkT}$

d) $\frac{P^2 r^5}{kT} \sqrt{\frac{8}{mkT}}$

e) $\frac{4kT}{Pr^4} \sqrt{\frac{\pi kT}{m}}$

Çözüm:

$$n\pi(2r)^2 vt \cong 1$$
$$t = \frac{1}{n\pi(2r)^2 v} = 1/f$$

$$\frac{1}{2}mv^2 \cong \frac{3}{2}kT$$

$$\Rightarrow v = \sqrt{\frac{3kT}{m}}$$

$$P = nkT \Rightarrow n = \frac{P}{kT}$$

$$f = 4\pi r^2 \frac{P}{kT} \sqrt{\frac{3kT}{m}}$$

$$\cong 4\pi Pr^2 \sqrt{\frac{3}{mkT}}$$

Cevap A

25- Evrenle ilgili bir büyüklük

Evrenle ilgili *temel* bir büyüklük $\sqrt{\frac{G h}{c^5}}$ ifadesi ile verilir. Burada G evrensel yerçekimi sabiti, h Plank sabiti ve c ışık hızıdır. $\sqrt{\frac{G h}{c^5}}$ ile verilen büyüklük yaklaşık olarak aşağıdakilerden hangisidir? (Temel sabitlerin değerleri verilmemiştir)

- a) Evrenin yaşı, 13,8 milyar yıl.
- b) Evrende bilinen fizik yasalarının geçerli olduğu ilk zaman, $10^{-43} s$.
- c) Büyük patlamanın ardından gerçekleşen şişme çağı sonunda evrenin yarıçapı, 10^{-36} ışık yılı.
- d) Birim hacimdeki ortalama boşluk enerjisi, $10^{-42} J$.
- e) Evrenin eğrilik yarıçapı, $10^{-42} m$.

Çözüm:

$$F = \frac{G \cdot M^2}{L^2} \quad [G] = \frac{L^3}{MT^2} \quad [h] = \frac{ML^2}{T} \quad [c] = \frac{L}{T}$$
$$\Rightarrow \left[\sqrt{\frac{Gh}{c^5}} \right] = T$$

Bu büyüklüğün birimi zaman olarak çıkıyor. Bu durumda a veya b olabilir. Evrenin yaşı temel sabitlere bağlı olmadığından ve sürekli arttığından sabitler cinsinden yazılamaz. Bu yüzden cevap b şıkkıdır.

Cevap B